

HUKUK

Okumalarım

Zeki Z. Kırmızı

(2005-2025)

©

Açıklama

Yazarların doğum tarihleri esas alınarak dizinlenmiştir. Doğum tarihi bilinmeyen yazarlar ister istemez en arkaya yerleştirilmiştir.

Zeki Z. Kırmızı

İçindekiler

- **Ernst E. Hirsch:** Anılarım
- **Tarık Zafer Tunaya:** Siyasal Müesseseler ve Anayasa Hukuku
- **Mustafa Balbay:** Silivri Toplama Kampı Zulümhane
- **Mustafa Balbay:** Düşünüyorum O Halde Sanığım: Zulümname
- **Mustafa Balbay:** Demokrasi Tanrısı Zülümdar

ERNST E. HIRSCH (1902-1985, Almanya)

**Hirsch, Ernst E; Anılarım (1997), Çev. Fatma Suphi
TÜBİTAK Yayınları, On birinci Basım, Şubat 2008, İstanbul, 398 s.**

“Profesör Fındıkoğlu, yukarıda birkaç kez adını andığım makalesinde, yabancı sosyal bilim adamları arasında bazılarının, kendi kürsülerinin sınırlarının ötesini de gördüklerini ve Türk toplumunun meselelerini kendi öz meseleleri kıldıklarını yazar. Bunlar, kuru, cansız ve skolastik bir öğretim metodunun yerine canlı ve somut, gerçekle sıkı temas halinde olan bir toplumsal çalışma tarzı uygulamışlardır. Ve bunun sonucu olarak da isimleri akademik çevrelerin dışına taşmış, yarı eğitilmiş halkın ve memurların arasında da iyi bir şöhrete kavuşmuştur. Ne yazık ki halkın hayatıyla ilgilenen, kişisel çıkarlarını düşünmeyen, gerçekçi bilgin tipi Türkiye’de bir ekom oluşturmamıştır. Fındıkoğlu, bu yabancılara örnek olarak, ismen Profesör Kessler’i (iş hukuku meselelerinde), Profesör Neumark’ı (malipye ve vergi hukuku meselelerinde) ve benim adımları verir. Fındıkoğlu, aynen şöyle yazmaktadır: ‘Prof. Hirsch, her şeyden evvel müstesna intibak kabiliyeti ile kendisini Üniversite içi ve dışı alemimize tanıtan bir şahsiyettir. Bu itibarla çok taraflıdır. Ben yalnızca bir tarafına işaret edeceğim: Kodifikatör.’” (369)

Hirsch’in anılarına gelişim Turgut Özakman **Cumhuriyet 2’den** (2010) Kaynakçasında ve dipnotunda yer vermiş, Cumhuriyet’in üniversiteyle (özellikle İstanbul Üniversitesi) dansını anlamak isteyenlerin bu büyük Alman hukukçu hocanın anılarını okumasının iyi olacağını belirtmiştir.

Haklıymış, hatta daha çoğu. Anı türüne sıcak bakmayan, önlemleri (temkinli) benim gibi birini bile bu anılar içeriği, doygunluğu, alçakgönüllü yüceliğiyle büyüledi. Gerçekten şunu gördüm ki, üniversitelerimizin kuruluş öyküleri ve Cumhuriyet’le ilişkisini anlamamın en önemli kaynaklarından biri bu anılar.

Hirsch, Almanya’dan kaçan Yahudilerden. Anılarının, çok ilginç ve önemli olabileceğini bilerek, yalnızca üçüncü Türkiye bölümünü okudum, beni özellikle ilgilendirdiği için. Şunu öğrendim:

1934’ten önce bu ülkede üniversite falan yoktu ve kendini üniversite diye 500-600 yıllık geçmişe yayan medreseler uzunca bir süre yeni rejime (Türkiye Cumhuriyeti’ne) direndiler. Yeni kurulan üniversite kadrolarına sızanlar sızdı. Cumhuriyetin kendi üniversitesini yaratması işini ise, ellerinde yeni rejimin ilkeleri değil, evrensel bilimsel ölçünler, normlar bulunan işte bu yabancı hocalar gerçekleştirdi. Yalnızca üniversite kurdular demek yetmiyor elbette. **Anılar’ı** okuyan görecektir. Kütüphane oluşturdular. Öğrenmeyi öğrettiler (ezberciliği silmeye çalıştılar). Yasa yapımına katıldılar. Çok zorlandılar, çok da acı çekmiş olmalı. Bir yanları Avrupa’da, toplama kamplarında kaldı.

Ve onlar kişisel öykülerini yine bastırdılar. Bu yeni olanaklar tasarısına (proje) bilimsel birikimlerini hevesle, istekle, kurucu serüveni duygusuyla kattılar.

Kime daha çok şey borçluyuz acaba ve kimdir bu ulusal (!) kahramanlarımızı ananlar bugün? Acaba arada bir yayınlanan *armağan* kitaplar ulusal borcumuzu ödememize yeter mi?

Hirsch'le buluşmak beni iyileştirdi şu bozgunumda; yılmamak, pes etmemek, afra tafrasız işini yapmak, ödünsüz olmak, tüm insanlık birikimine sığınmak ve onu savunmak ne demekmiş, anımsadım yeniden.

Bu kitabı elimden geldiğince herkese okutmalı, salık vermeliyim. TÜBİTAK bu anıları yayınlamak ve yaymakla ne büyük bir iş yapmış meğer. Kutlamalı... Elbette çevirmen Fatma Suphi'yi de...

İlk izlenimlerinden birini alıntılarım istiyorum:

"İnsanların kafatası biçimlerinin ve fizyonomilerinin çeşitliliği, farklılığı çarpıcıydı. Bu canlı gerçeklik karşısında nasyonal-sosyalist ırk teorisi, bir farsa dönüşüyordu. Buracıkta, 'köprü'nün üzerinde, kaynaşan insan tiplerinin yanyanalığı, içiçeliği gerçeğinde, sadece çok uluslu bir devlet olarak Osmanlı İmparatorluğu yaşamaya devam etmiyor. Eski Çağlardan kalma yüzler de görülüyordu. Bu Eski Çağ yüzlerinin, Babil, Hitit, hatta Mısır, Hellenistik ve Roma heykelleriyle, tasvirleriyle benzerliği şaşırtıcıydı. Küçük Asya'nın binlerce yıllık tarihi gözlerimin önünden geçmekteydi." (198)

(2011)

TARIK ZAFER TUNAYA (1916-1991, Türkiye)

Tunaya, Tarık Zafer; Siyasal Müesseseler ve Anayasa Hukuku (1964), Ed. Nurer Uğurlu, Cumhuriyet Yayınları, 2000

Tunaya, açık ve duru bir dille *anayasa hukukunun* tanımını yapıyor ve diğer toplumbilim alanlarına göre durumunu ve neden geri kaldığını açıklıyor. Birinci bölümde, çağımızın çatışmalarını irdelleyen yazar, toplumsal yapılarda (azgelişmişlik-çokgelişmişlik), ekonomik yapılarda (kapitalizm-kollektivizm), sosyal eğilimlerde (sağ-sol) çatışmaların çözümlemesini yapıyor.

İkinci bölümün adı **Anayasa Hukuku: Kapsamı ve Yöntemi**. Fransız Devrimi geleneğine bağlı *anayasa* kavramı tepeden inme, ussal ve mantıksal bir yapı gösterirken, İngiliz geleneğine bağlı *anayasa* kavramı daha *pratik*dir. Tunaya'ya göre, günümüzün Anayasa Hukuku, siyasal ve toplumsal gerçeği, tüm olarak ve her yönüyle incelemek zorundadır. Siyasal hayatın gerçeklerini hukuki olarak çevreleyen ve bunları düzenlemekle görevli hukuk koludur. (s.50) Yazara göre, siyaset zaman ve uzamda özdeşlik gösterir. Siyasal sorun hep aynı ve sonsuzdur. (s.53). *Siyaset* ise iki olay kategorisini kapsar: insanları yönetme sanatı ve siyasallaşma. '*Sosyal olaya siyasal kimliğini içinde bulunduğu toplum koşulları verir. Bu bir yorumdur. Yoksa, sosyal bütünlük dışında, kendiliğinden siyasal olan olaydan söz etmek zordur.*' (s.64).

Pozitivizmin Anayasa Hukukunun gelişmesi üzerindeki olumsuz etkisi üzerinde vurgu yapan Tunaya, Anayasa Hukukunun siyasal gerçeğe yeterli bir biçimde ulaşabilmesi için *pozitivizmi* aşır *Hukuk ve Siyaset Bilimi* yöntemlerini birlikte kullanması gerektiğini söylüyor. '*Artık hukuk tüm sosyal bilim konularıyla iç içe, toplum gerçeklerini araştırma yolunda geliştirilmelidir.*' (s.74).

Üçüncü bölüm, **Siyasal Yapılar ve Kurumlar**. Tunaya, yapı, kurum, sistem, rejim kavramlarını irdeliyor, farklarını ve ilişkilerini belirliyor. En kapsamlısı olan *sistem*, *rejimi* içerir. Aynı sistem içinde farklı rejimler olabilir (kollektivist sistem içinde farklı sosyalizmler). Rejim somutlaştırılmış sistem sayılabilir. Kurumlar birer yapıdır, ama her yapı kurum değildir. Kurum biçim, yapı dokuyu ifade eder. Bahçe yapısıdır, parmaklık ona kurumsallık verir. Yapı evrime bağlı değişir, kurum ise kalıp olarak, kökten...

Sonuç olarak Tunaya şunu diyor: "*Siyasal kurumlarla sosyal gelişmeler arasında bilinçli bir bağlantı kurulabildiği zaman, hukuk toplum içinde olumlu bir rol oynayabilir.*"

(2000-2005)

MUSTAFA BALBAY (1960, Türkiye)

Balbay, Mustafa; Silivri Toplama Kampı Zulümhane (2010) Cumhuriyet Yayınları, On yedinci Basım, Kasım 2010, İstanbul, 335 s.

Balbay bu çalışmasını üç cilt olarak düşünüyor. İkinci cilt de basıma hazır, okudum bir yerlerde.

Tarihin, özellikle evrensel hukuk tarihinin önemli bir belgesi niteliğini taşıyor ve Balbay'ın da Silivri Tutukevi'nden bunu eliyle ve tükenmez kalemle yazmasının başlıca nedeni tarihe belge niteliğinde not düşmek.

Ben birçok ünlü savunmayı anımsamakla birlikte (ki bu belge, Balbay'ın savunmasının özünü de içeriyor ve bu savunma kendi geleneğinin evrensel kalıtına tam anlamıyla sahip de çıkıyor) Leipzig Duruşmaları, Reichstag yangını ve Dimitrof Savunmasını anımsadım.

Kitap geleceği aydınlatıyor, daha doğrusu gelecekte bugün, yazan eli, elin arkasındaki adamı. Bu adam, sevmesini ve sevdirmesini bilen, kardeşliğin ne olduğunu herkesten iyi bilen bu adam, sevme ve sevilme, dünyayla bir olma hakkından yoksun bırakılıyor, zorla, güç kullanılarak, ilkel bir siyasal araca başvurulmuş ama evrensel bir saldırının sonucunda. 21.yüzyılda en temel, sözde en çok güvencelenmiş insan hakları tepelenerek, görmezden gelinerek...

Balbay'ın ökeliği, onun karşısında susan hepimizin nasıl da suçun bir parçası olduğumuzu gösteriyor.

Ama daha ötesi, yazı gösteriyor ki onur ayağa düşmeyecek. Sevme gücü tükenmeyecek, ne yapılırsa yapılsın.

(2011)

*

Balbay, Mustafa; Düşünüyorum O Halde Saniğim: Zulümname (2011), Cumhuriyet Yayınları, Birinci Basım, Şubat 2011, İstanbul, 351s.

Tabii ortada bir cinayet var, işleniyor. İnsanlığın birikmiş tüm değerleri, hukuk da içinde olmak üzere, bu cinayet için silaha dönüştürülebilmiş durumda. Bu coğrafyanın onuru bir avuç insansa, Balbay da içlerinde olmak üzere, bu aşağılanmaya, bu uygarlık düşmanlığına karşı direniyorlar.

Balbay bu kitabında varlığında direnen kişinin, usun (akıl) yanı sıra duygu da olduğunu, aynı zamanda *biri* olduğunu gösterme gereğini duyuyor haklı olarak, bize. Yazar, aydın, hukuk savaşçısı, vb. ama unutmamalıyız aynı zamanda bir insan. Bunu anımsatma gereğini duyuyor.

Umut içinde umutsuzluk, umutsuzluk içinde umut nasıl taşınırın bilinen en güzel örneklerinden birini veriyor.

Şiir biçimi kullanmış düşünce ve duygularını aktarmak için. Çocuklarına, eşine seslenmiş. En yakını sevdiklerinin dışında kalanlar için, ek de belli etmeden kırılganlığı dile gelmiş. Haklı değil mi? (Belki ben yanlış anladım.)

Yalnızca biz miyiz '*yargı sürecine müdahale*' konusunda duyarlı olması gerekenler? Neden bu hukuk cinayeti, kitlesel tepkilere (protesto) yol açmadı? Bu hukuğa müdahale mi olurdu, demokratik bir tepki mi?

Peki ya ben, kusmak için kendime yeni küçük gerekçeler mi üretiyorum böyle yazarak? Yine az çok benim gibi düşünenlere mi vuruyorum (sol hastalığımız). Sanırım en kötüsü bu olur. Midem bulanıyor, kusuyorum çünkü neden orada ve apaçık. Başka neden, küçük ve aptalca olabilecek gerekçeler aramaya gerek yok.

Ama Balbay, söylediği ve söylemek istemediği, söyleyemediği her şeyde haklı.

Özgürlüğü ve yolları ondan daha çok hak etmiş herhangi birini anımsamıyorum, zorlasam da kendimi. Ama ne yapılsa yıkılacak türden değil o. Usun (akıl) cesaretine sahip, usa emanet etmiş varlığını. Erken bilgeliğinden belli...

Türkiye'de siyasetin bir şansı olacak, milletvekili seçilirse. Bu kesin.

Dünyanın yakın geçmişine bakıyorum da, böyle büyük karakterlerin, dünya, ölümlerini dirilerinden çok seviyor. Ama her şeye rağmen ve her şeyi göze alarak onun siyaset yapması şart! Elbette, bizim de onun arkasında, onunla birlikte...

(2011)

*

Balbay, Mustafa; Demokrasi Tanrısı Zulumdar (2011) Cumhuriyet Yayınları, Altıncı Basım, Mayıs 2011, İstanbul, 237s.

Balbay'ın benim için anlamını ve önemini burada yazmayacağım.

Bu üçlemesinin anlamı ve önemi üzerinde de durmayacağım.

Onun direnişinin, en kötü koşulda, olanaksızlığın (cehennemin) dibinde tüm varlığıyla direnişinin büyüklüğü, yüceliğiyle de ilgili konuşmayacağım.

Roman kurgusuyla çatılmış bu kitaptan ülke ya da dünya ölçeğinde bir yazınsal değer umma gibi basitlik, sıgılık içinde de olmayacağım ve de şunu unutmadan: Balbay bunu da yapamayacak biri değil.

Ama şunu söyleyeceğim: Şu anda bu ülkenin yaşadığı cehennemin içeriği, görüntüsü, bilgisi, ötesi berisi bu kitapta var. Başka bir şey yazması yanlış olacaktı. Balbay zekâ ve yaratıcılığıyla, her zamanki gibi *şimdi ve burada* geçerli, doğru, iyi, güzel, haklı, anlamlı olabilecek biricik, tek şeyi yazdı.

Hakkında yazmak yanlış... Alacaksın, okuyacaksın ve nasıl ele geçirildiğini, yaşamının, ruhuna varıncaya değin nasıl işgal edildiğini ve bu artık gizlisi kapaklısı olmayan oran(tı)sız saldırının faşizmden başka bir şey olmadığını, yalnızca faşizm olduğunu anlayacaksın, anlamak zorunda kalacaksın. İşine gelmiyorsa, faşizminden hoşnutsan kardeşim, okumayıver sen de!..

(2011)